

Sabima kartleggingsnotat 3-2016

Leting etter sjeldne nattsommerfugler på Lavkavagge, Storfjord i Troms

Av Redidar J.D.I Voith

Rørvinslokking og håving etter sjeldne nattsommerfugler ved Lavkavagge i Storfjord, Troms, 27. juli – 7. juli 2016.

Emneord: Xestia, rødvinsfeller, feromonfelle

De sjeldne nattflyene *Xestia quieta* og *Xestia lyngei* er i Norge kun kjent fra noen få områder i Finnmark og Indre Troms. Det samme gjelder de fire nordlige bjørnespinnerne *Arctia alpina*, *Grammina quenseli*, *Pararctica lapponica* og *Holarctica puengleri*.

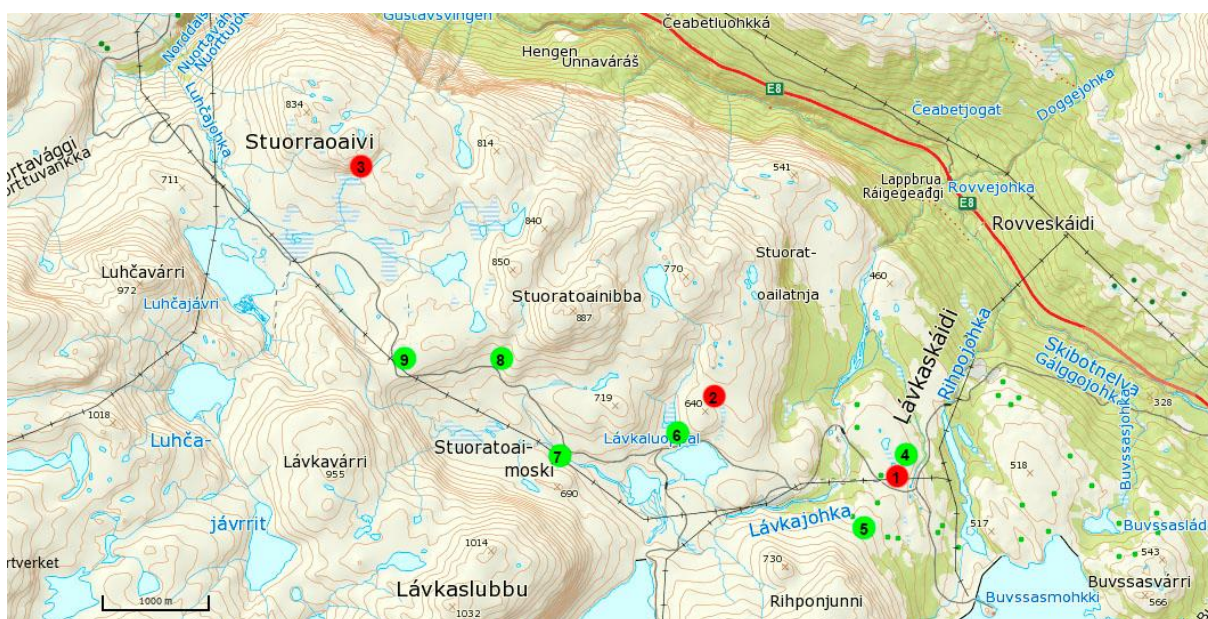
Nattflyene *X. quieta* og *X. lyngei* er, som mange nordlige nattfly dagaktive, hvilket utelukker enhver form for lyslokking. Fra gammelt av har derfor den eneste metoden for å finne disse nattsommerfuglene vært håving i terrenget.

Tanken med prosjektet var særlig å prøve å lokke *X. quieta* og *X. lyngei* med rødvinsfeller, på samme måte som vi i Sør-Norge lokker deres nære slektninger med gode resultater. Med unntak av *X. tecta*, kommer alle de andre artene i slekten *Xestia* gjerne til rødvinsfeller, og de lar seg også lett fange i rødvinsfeller. Den andre delen av prosjektet var å forsøke å lokke de nordlige bjørnespinnerne med feromoner av den brune bjørnespinneren, *Arctia caja*. Sist, men ikke minst var tanken å tilbringe så mye tid som mulig med håv ute i felt.

Det ble satt ut seks rødvinsfeller fra Lavkaskaidi- platået på 520 moh. (Punkt 1 i oversiktskartet) opp til det høyeste punktet på anleggsveien 760 moh. inn mot Stuorraoaivi-fjellet. (Punkt 9) Fellene stod slik sett i terreng fra øvre del av bjørkebeltet og opp til det golde snaufjellet. Tre av fellene var av typen «Jalas», sammenleggbare presenningsfeller og de tre siste var av typen «Oulu»; bøttefeller som kan plasseres rett på bakken.

Figur 1: Rødvinsfelle ved foten av Stuatoraonibba, ca 700 moh. (Punkt 8 i kartet)

Figur 2 Oversiktskart.

- Punkt 1: Lavkaskaidi-platået, nedre del ca. 520-550 moh.
- Punkt 2: Lavkaskaidi platået, øvre del, ca. 620-640 moh.,
- Punkt 3: Storraoivi; skrenten på sydsiden av fjellet, ca. 700 moh.
- Punkt 4 og 5: Rødvinsfeller på Lavkaskaidi platåets nedre del, ca. 520 moh,
- Punkt 6: Rødvinsfelle på Lavkaskaidi platåets øvre del, ca. 580 moh,
- Punkt 7: Rødvinsfelle ved Sturatoaimoski, ca. 650 moh,
- Punkt 8: Rødvinsfelle ved foten av Sturatoanibba, ca. 700 moh
- Punkt 9: Rødvinsfelle på platået NV for Sturatoanibba, ca. 760 moh.

Alle fellene ble satt ut den 28. juni og de stod frem til ettermiddagen den 7. juli. De var utstyrt med rundveke og om lag 0,3L rødvin. Midt i prosjektet, den 4. juli ble det etterfylt rødvin i «Oulu» fellene, da disse er mer lukket, og utsatt for mer fordampning enn de åpne «Jalas» fellene.

I tillegg til felleprosjektet var jeg ute i felt mellom ti og fjorten timer ute i felt syv av dagene. Området fra Lavkaskaidi- platået opp til toppen av Storraoivi-fjellet ble gjennomført og ved håving og sveiping. Det var også tanken å sveipe innover langs Lavkavagge-elven, men dette området var ikke tilgjengelig fordi veien fremdeles var dekket av en større snøfonn. Været var, med unntak av tre-fire dager, ualminnelig varmt og solrikt, så forholdene var optimale, både for sveiping/håving og rødvinsfellefangst.

Overraskelsen var derfor stor når fellene ikke fanget noe som helst i det hele tatt. Selv om fellene var satt ut, og utstyrt nøyaktig på samme måte som f.eks. i *Xestia* prosjektet i Oppland (som jo ga svært gode funn), kom det overhodet ingen sommerfugler til fellene i Troms. Ei heller der hvor dagaktive nattfly kunne håves i nærheten av fellene var det fangster. Denne overraskelsen blir ikke mindre når

f.eks. Leif Aarvik kan fortelle at den danske samleren Michel Fibinger for en del år siden gjorde flere funn med rødvinnssnorer i Nord-Norge.

En grunn til disse begredelige resultatene kan være at dyrenes flyvning faller sammen med blomstringen til deres viktigste næringsplanter. Både reinrose og fjellsmelle var i full blomst i slutten av juni, og innen prosjektet ble avsluttet 7. juli var de fleste plantene stort sett avblomstret opp til 800 moh. Det kan derfor tenkes at disse artene er så tilpasset blomstringen at de ikke lot seg lokke av rødvinen. Et annet forhold er at det var forholdsvis få sommerfugler å se dette året. Ved tidligere besøk har f.eks. polargulvingen, *Colias verdandi*, og mjeltgulvingen, *Colias hecla* vært et vanlig syn der de farer av sted i det åpne landskapet. I år så jeg kun tre polargulvinger og et titalls mjeltgulvinger. Polarblåvingen, *Agriades aquilo* har en liten bestand på Lavkaskaidi, men var i år ikke å se.

Det dukket dog opp en del micros. Mange av disse vil det ta tid å bestemme, siden de må genitalprepareres, så funnene kommer ikke med i denne rapporten, men vil legges ut på Artsobservasjoner iløpet av høsten og vinteren.

I løpet av de ti dagene jeg hadde til rådighet dukket ikke *Xestia* artene opp dessverre. Om dette skyldes at de ikke finnes i området, eller om de er så fåtallige at de ikke lot seg finne vites ikke, og det må bare spore til fortsatt leting.

Feromonfellene med feromon av brun bjørnespinner fungerte, men ikke helt som planlagt: De lokket til seg flere titalls eksemplarer – av fjellmåler, *Glacies coracina*! Bjørnespinnerne derimot lot seg ikke se. Det kan også nevnes at jeg lokket med feromon av fjellglassvingen, *Synanthedon polaris* i bjørkeskogen ved Helligskogen. Fjellglassvingen dukket ikke opp, men derimot rødflekkglassvingen, *Synanthedon culiciformis*.

Første kvelden, den 27. juni håvet jeg et båndfjellfly, *Lasionycta secedens* på en liten myr i utkanten av Lavkaskaidi-platåets nedre del (ved punkt 4 på kartet). Dette er en sjelden art, med ikke mer enn 12 kjente funn, og håpet var stort om at de kommende ti dagene skulle gi flere funn, siden dyret ble funnet på riktig biotop, nemlig myr i øvre del av fjellbjørkeskogen. Men, på tross av intensiv leting og en rødvinsfelle hengt opp i ens ærend, ble det med det ene funnet.

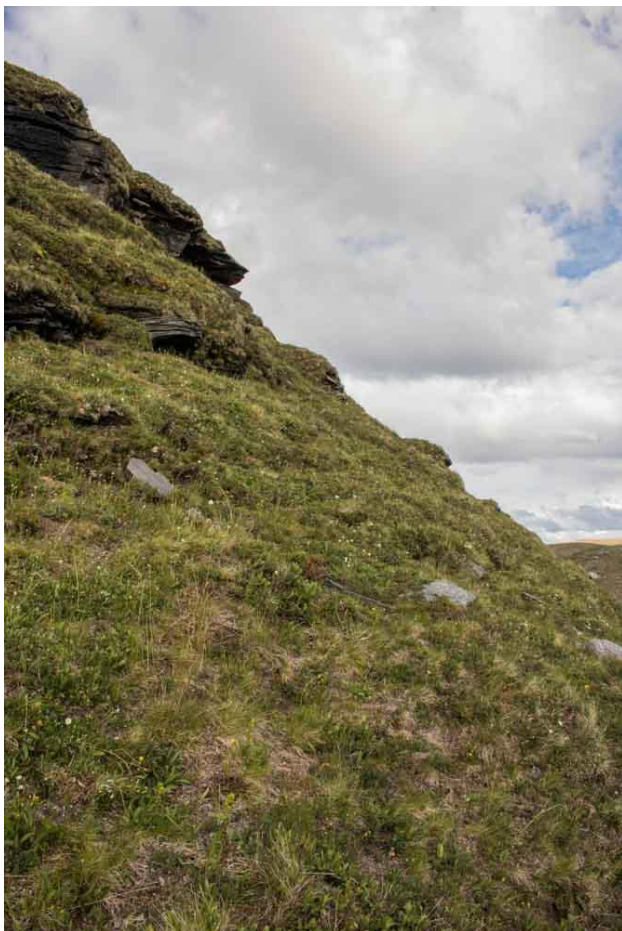
Figur 3 Båndfjellfly, *Lasionycta secedens*, Lavkaskaidi, 520 moh, 27.juni

På en liten kolle i den øvre delen av Lavkaskaidi, på 640 moh (ved punkt 2 på kartet) fløy derimot et par av *Xestia* artenes sjeldne slektninger, nemlig heifjellflyet, *Lasionycta staudingeri* og broket dagfly, *Sympistis lapponica*. Førstnevnte er ikke ofte sett, det finnes ikke mer enn 12 kjente funn i Artsdatabankens database. Broket dagfly er noe mer kjent, med nærmere 40 funn. På samme sted fløy svartflekkeheifly, *Anarta melanopa* og gnistdagfly, *Sympistis heliophila* vanlig, noe som gjorde håvingen vanskelig, for alle disse artene er ikke mulig å skille i felt, så samleren risikerer å «løpe beina av seg» for en vanlig art!

Figur 4 Heifjellfly, *Lasionycta staudingeri*, Lavkaskaidi 640 moh, 3. juli.

Den 4. juli ble dagens ekskursjon lagt til sørsiden av fjellet Storraoaivi (Punkt 3 på oversiktskartet). Her fant Leif Aarvik stripebjørnespinneren, *Grammina quenseli* for noen år siden. Jeg så den ikke, men til gjengjeld dukket arter som polarsmyger, *Pyrgus andromedae*, polarmetallfly, *Syngrapha hochenwarthi* og vikleren *Argyroploce noricana* opp. Sydsiden av dette fjellet er kalkrikt, og vegetasjonen er meget frodig.

Figur 5 Storraoaivi, kalkrik skrent på sydsiden av fjellet. Her er vegetasjonen meget rik. (Punkt 3 i kartet)

Like fullt, ti dagers intensiv håving ga ikke det rike resultatet som var håpet på. Det er en kjent sak at individtettheten blant artene i Nord Norge ofte er lav, og at man følgelig må lete mer enn lengre sør, men like fullt er mitt inntrykk at de fleste artene i år var sjeldnere enn f. eks ved mitt besøk på stedet i 2012.

Det mest overraskende var like fullt at rødvinsfellene ikke fungerte i det hele tatt. Min tanke er å fortsette å prøve ut rødvinsfangst i Nord-Norge, for man vet at denne fangstmetoden fungerer, men den er åpenbart mer ustabil enn lengre sør.

Figur 6 Lavkaskaidi- platået, nedre del. Ca. 500-550 moh, sett mot nord (punkt 5). Dette området danner den øverste delen av bjørkebeltet. Det består av hardt beitet vier og lyng, med rabber som den i forgrunnen som stikker opp. Her finnes flere av de dagaktive nattflyene. To rødvinsfeller stod i dette området.

Figur 7 Rødvinsfelle NV for Stuoratoanibba, 760 moh, (Punkt 9).

Figur 8 Myr ved Lavkaskaidi, (Punkt 4). Denne myra er helt i bakgrunnen på bildet over. Her hang en av rødvinsfellene. Ett eksemplar av Båndfjellfly, *Lasionycta secedens* ble håvet her på kvelden 27. juni.

Figur 9 Lavkaskaidi, 640 moh, (Punkt 2). Dette er den øvre delen av Lavkaskaidi-plataet og vegetasjonen her er nesten kun krekling. Området er nok hardt beitet av rein, og det fremstår i dag som grus og steinplatå. Her ble Heifjellfly, *Lasionycta staudingeri*, Svartflekkeifly, *Anarta melanopa*, Gnistdagfly, *Sympistis heliophila* og Broket dagfly, *Sympistis lapponica* funnet.

Litteratur:

Eliasson C.U, 2010: *Xestia lyngei*, Fjällhedfly. Sveriges lantbruksuniversitet. <http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/216247/> (lest mars, 2016).

Eliasson C U, 2012: *Acerbia alpina*, Nordisk igelkottspinnare. Sveriges lantbruksuniversitet. <http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/102924> (lest mars 2016).

Laaksonen J et al. 2006: A new efficient bait-trap model for Lepidoptera surveys – the “Oulu” model. *Entomologia Fennica* 17, 153-160.

Palmquist, G, 2007: *Xestia quieta*, spensligt hedfly. Sveriges lantbruksuniversitet. <http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/216246/> (lest mars 2016).

Skou P, 1991: Nordens ugler. Sider 444-454. Apollo books.

Aarvik L, Hansen LO, Kononeko V, 2009: Norges sommerfugler. Norsk entomologisk forening, NHM.